

פרשת נח
גליון 312
תשפ"א

משנת חכמים
מתורגם של רבותינו

איש האלוקים לעומת איש האדמה • הרה"ג רבי מרדכי חייקין שליט"א

במיוחד בימים מבולבלים אלו שאין בהם שגרה ופעמים רבות צריך לעצור ולהחליט על הצעדים הבאים. יש דרך של "אסורה נא ואראה", דרך של התעלות והצלחה וחלילה להפך - יש דרך של "איש האדמה" הנמשך אחרי העצלות והרצונות, ובקלות עלול הוא לגרום לעלבונה של תורה ח"ו.

אשרי מי שזוכה להיות ממכבדי התורה ולהקרא: איש האלוקים!

המרגיש קול פנימי שלא טוב לעשות כך - זוהי הבת-קול. כאשר מתעורר ספק האם לעשות מאמץ זה לכבודה של תורה או לחדול מחמת רשלנות, אשרי מי שעונה לבת-קול ואומר: "אסורה נא ואראה" ואוי למי שמתעלם והולך להיות "איש האדמה" נגד הקול הפנימי של השכל שהוא חלק אלוך ממעל הנמצא בלב האדם ואינו מסכים להמשך אחרי החומר.

דברים אלו נכונים תמיד, אך הם מעשיים

המדרש מציין את משה רבינו מול נח. אצל משה רבינו כתוב: (שמות ב', ג) "אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה" משה יכל להמשיך לדרכו ולא להתבונן וכפרשי: "אסורה מכאן להתקרב לשם. והקב"ה שבחו על כך "וירא ד' כי סר לראות" ומיד נגלה אליו.

ואילו אצל נח היתה ירידה קטנה במקום שהיה אפשר בקלות לטעות. שהרי מתפקידו ליישב את העולם, אבל מחוסר התבוננות מספקת התעסק בגפן תחילה והרבה בגפנים (כדברי הרמב"ן). נח נתן למורגשות לשלוט על המושכלות - על הנשמה שהיא חלק אלוך ממעל (כדברי הכלי-יקר). ואם הוא נתבע על כך הוא מפני שבזמן שיש רגע של ספק וצריכים להחליט החלטה, זהו זמן של בחירה שיש לו השפעה על המשך החיים של האדם.

הגה"צ רבי אליעזר גינזבורג זצ"ל מסביר באחת משיחותיו מהו תפקידו בעמל התורה. הוא כתב שמעבר לעמל ההתמדה ועמל החזרה, הרי הנסיון הוא ברגע שרוצים להרפות ולא להמשיך לברר ולדייק את הסוגיה עד סופה, אזי כל תוספת של ברור או דיוק וליבון - זהו עמל התורה.

המשנה אומרת במסכת אבות (פ"ו מ"ב): "בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה". מי שומע את הבת-קול הזאת במדבר ולמי היא מיועדת, שמעתי לומר שהמצפון בלבו של האדם

"ויחל נח איש האדמה ויטע כרם" (ש"י). פרש רש"י: עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת. גם ה"כלי יקר" מפרש: ויחל - הוא לשון חולין. היין מרגיל לערוה וחולין היא הפך הקדושה וכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, שם תמצא קדושה. עוד ב"כלי יקר" שם, וקראו "איש האדמה" כי פעולה זו היתה מפאת החומר אשר מן האדמה מוצאה, אבל השכל שבאדם, חלק אלוך ממעל, אינו מסכים בנטיעה זו לפי שהיין מבלבל שכלו של אדם.

ה"ספורנו" מבאר בצורה שונה: "ויחל נח" לשון התחלה, התחיל בפועל בלתי נאות, לכן נמשכו מזה מעשים אשר לא יעשו.

הרמב"ן מדגיש "איש האדמה" - שהיה להוט אחרי האדמה, וטעם "ויחל" כי הוא התחיל לנטוע כרמים. הראשונים גם נטעו גפן אך נח החל לנטוע גפנים רבים - שורות שורות הנקרא כרם, כי ברצונו ביין לא נטע הגפן כשאר אילנות אלא עשה כרם.

בבראשית רבה פרשה ל"ו ג', אמר רבי ברכיה, חביב משה מנח. נח משנקרא איש צדיק נקרא איש אדמה, אבל משה משנקרא איש מצרי נקרא איש האלוקים. ועוד שם במדרש: "ויטע כרם" בשעה שהיה הולך ליטע כרם אפגע בו שיצא שמדון. א"ל: שותפי עמך אלא אזדהר בך דלא תיעול לחלקי ואם עלת בחלקי אנא חביל בך. עכ"ל. כלומר: נח הוזהר שהוא מתעסק בדבר מסוכן.

חזון חכם
חוכמי

אלוהי דפולפולא
פלפולי דארייתא לעורר לב הלומדים

פיקוח נפש רוחני

בימים אחרונים הרבה טוענים שאמנם יש פיקוח נפש של הקורונה, אמנם מצד שני יש פיקוח נפש רוחני, של נערינו אם לא ילכו ללמוד במסגרת הרגילה, וכפי שאכן הוכח לדאבונינו. לכן השאלה האם באמת יש דין של פיקוח נפש רוחני, ועוד האם פיקוח נפשי רוחני דוחה פיקוח נפש גשמי?

ביריעה קצרה ננסה לתמצית סוגיא נפלאה זו ברשב"א בתשובות ח"ס' רס"ז נשאל על בחורה שהוציאה מביתה בשבת בחזקה ע"י ישראל מושמד להוציאה מכלל ישראל אם מותר לשלוח בעד אביה שהוא בעיר אחרת בשבת שיציל אותה, מי הוי כספק נפשות ולהקל או לא והשיב שדעתו נוטה שאסור לפי שאין דוחין שבת על הצלה מן העבירות שאין אומרים לאדם עמוד וחטא כדי שיזכה חברך.

והרשב"א לשיטתו בשבת דף ד בבאיא דהדיק פת בתנור התיירו לו

המשך בעמ' ד' <<<

זמני היום - לאופק נרטיים

10:33	סו"ז תפילה	5:27	הדלקת נרות
12:24	חצות	6:50	נץ החמה
5:56	שקיעה		סוק"ש:
6:33	צאת השבת	8:52	מג"א
7:08	ר"ת	9:00	מג"א (72)
	ברכי נפשי	9:37	מג"א

לעילוי נשמת

הרב מ"שה בן רחמים והטעם ז"ל ומרת רחל זינת בת אברהם ועומר נאל ע"ה תורתנו ת.נ.צ.ב.ה.

להערות ולמשלוח חומר לעורך

בפקס: 153-4-653-1557

לתרומות והנצחות: 054-846-8706

וב"נדרים פלוס" קופת 'משנתה של תורה'
לקבלת העלון במייל: Mishnatar@gmail.com

משנת המוסר

מאצרו של מרן המשגיח זצוק"ל

ואהביו כצאת השמש בגבורתו

❖ האם תמיד לשתוק זו דרך נכונה ❖ עצה מיוחדת לנוכחים מתי להגיב לילדים ❖

העבירה, והעבירה תביא לידי עבירה נוספת. רבי יהושע ליב דיסקין כשהיה מתקשה, היה מתוודה ונותן צדקה, שיזכה להבין. כתוב שהקליפות מעכבות את ההשגה. אחד שלא יודע ללמוד או לתרץ, אם הוא לא מוצא יישוב, זה לא בגלל העבירות, הוא פשוט לא בר הכי, רק אם הוא מצד עצמו יודע ללמוד והוא בדרגה הזאת, הוא צריך להתבונן, מה קרה הפעם שהוא לא מוצא תירוץ, שכנראה זה בגלל הקליפות. כלומר, לפני שהאדם תולה את מצבו בקליפות, שיבדוק קודם היטב, מה היא דרגתו. מורה אחד בעל תשובה ובעל נפש סיפר לי, שלפעמים הוא **נבוך איך להגיב לילדים, אז הוא נותן צדקה שה' יאיר את עיניו**, הוא אמר לי שהרבה פעמים הוא רואה ישועות.

"יש מתעשר ואין כל מתרושש והון רב"
(ג.י.)

לשון רבינו יונה "להתגאות ולהתכבד" כוונתו, שהוא עושה את עצמו עשיר כדי להתגאות, בו בזמן שאין לו כל. ויש שמראה את עצמו עני, כשבעצם יש לו הון רב.

הגמרא בסנהדרין (כטא) אומרת, שאם אדם אומר שיש לו חוב לפלוני, אין בזה הודאה, כיון שעשוי אדם שלא לה שביע את עצמו. הגור אריה על הפסוק בפרשת שופטים "כי השוחד יעוור פקחים ויסלף דברי צדיקים" מבאר את דברי חז"ל - 'דברי צדיקים' דברים המוצדקים. כגון שבאו שניים לדין והתובע טוען שהנתבע הודה שהוא חייב לו, אך הנתבע טוען שאמר כך, כדי שלא להשביע בניו, הדיין שלקח שוחד, יכול לטעון, שטענה זו שטען הנתבע אינה טענה.

אגב, מציאות זו שאדם עשוי שלא לה שביע את עצמו, שייכת גם ברוחניות, שאדם לא רוצה שאחרים יידעו את דרגתו.

"כפר נפש איש עשרו ורש לא שמע"
גְעֵרָה" (י.ג.)

ז"ל רבינו יונה: ראה אולת המתעשר ואין כל, לתת פדיון נפשו ככל אשר יושת עליו". איזה פדיון נפש הוא יכול לתת? מסתמא הכוונה לצדקה. דעת הרב בעל התניא, שמה שאמרו חז"ל המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, זה כשהוא רוצה לתת צדקה, אבל מה שהוא נותן לכפרת נפשו, זה אפילו יותר מחומש, כל אשר לאיש ייתן האדם בעד נפשו.

עם איש, הוא לא ישתמש בשקר כדי להעכיר את שמו בעיני הרבים, אבל הרשע כאשר תהיה לו מריבה, או כאשר יתקנא באיש, יהיה מוכן לספר שקר ולהבאיש את שמו בעיני העם.

חז"ל אומרים (גיטין לו,ב) הנעלבים ואינם עולבים ושומעים חרפתן ואינם משיבים עליהם הכתוב "ואהביו כצאת השמש בגבורתו". משמע שתמיד טובה מעלת השתיקה, ואילו כאן כתוב, שהצדיק ש' ונא את השקר, אבל לא דיבורים אחרים שאינם שקר. לדוגמה, החינוך מחדש, שכמו שהבא להורגך השכם להורגו, כך אם אחד בא לביישך בדברי שקר, **זכותך להסיר מעליך את הבושה ולבייש את השני כנגד, אתה לא חייב לסבול את הבושה!**

מוסיף החינוך, שאין זה סתירה למידה של נעלבים ואינם עולבים שאינם עונים, כי שם זה בגלל שהם מפחדים שאם הם ישיבו, הם יעברו את המידה ויענו יותר מדי. אחד התלמידים העיר, מדוע החינוך לא כתב שהטעם שהנעלבים לא מגיבים, הוא בגלל שחובה על האדם לחשוב, שחרפתו באה לו מאת ה', וכפי שכתב החינוך בעצמו בטעם לאו של "לא תקום", שאין האדם סובל בגלל רעהו, אלא מאת ה' הייתה זאת. יש ליישב, לא תקום נאמר, אחרי שכבר פגעו בו, רק הוא רוצה להחזיר, על זה אומר החינוך, שיידע שהוא לא סובל מחברו אלא הכל מאת ה', אבל לגבי הנעלבים ואינם עולבים, מדובר כעת, שרוצים לפגוע בו ובידו למנוע את הנזק, על זה אומר החינוך, שאם יכול למנוע ממנו את הנזק, מותר לו.

אך יש מידת חסידות שהאדם לוקח את הבושה של חברו על עצמו, כמו שמצינו בגמרא בסנהדרין (דא) שפעם רבי הרגיש בעת שיעורו, ריח שום, אמר רבי, מי שאכל שום יקום וייצא, עמד שמואל הקטן ויצא, למרות שלא אכל, כדי שלא לבייש את האוכל. אמנם יש להבחין, ששם במעשה אצל רבי, האוכל, לא התכוון לפשוט, לכן מידת חסידות, שאחר ייקח את הבושה על עצמו, אבל כשיש פרא אדם, שבא לבייש את חברו בדבר שקר, אין שום עניין שלא להגיב לו, אדרבה, אם לא יגיב לו הוא מחזק את הרשעים.

"צדקה תצר תם דרך ורשעה תסלף"
חֲסָאָת" (י.ג.)

ביאור הפסוק, הזכות תצילנו מן

בפסוק זה מבואר אחד ההבדלים בין צדיק לרשע. הצדיק, גם אם השקר יבוא לו לתועלת, כאשר תהיה לו מריבה

"דבר שקר ישנא צדיק ורשע יבאיש"
יְיַחֲפִיר" (י.ג.)

מבורח
מבושה

אליבא דהלכתא

נידוני הלכה אקטואלים
לעורר לב המעיינים

בעז"ה יתברך נשתדל להביא בכל שבוע פנינה הלכתית לעיוני בעלמא בכדי שיתבדרו הדברים בין בתי המדרשות וירום קרן התורה שאין לו לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד. כמובן שאין להסיק מזה הלכה למעשה כלל אלא הדברים נכתבים לעיון וחיודוד בעלמא.

האם אומרים 'ומוריד הגשם' בקמץ או בסגול?

בענין האם לומר 'משיב הרוח ומוריד... הגשם בקמץ או הגשם בסגול רבו הדעות, יש שאמרו לומר בסגול דוקא ויש שאמרו לומר בקמץ דוקא (עיין במ"ב דרשו סימן ק"ד הערה 3).

אולם היה נראה לומר שהיותר מסתבר הוא לומר בקמץ דוקא והטעם הוא: כיון שיש כלל בדקדוק שכל מילה שהיא בסוף פסוק, דינה להנקד בקמץ וכמו שמצינו בכמה מקומות בתנ"ך לגבי המילה גשם הנאמרת בסוף פסוק שמנוקדת בקמץ - וְלֹא עָלְיָהֶם יִהְיֶה הַגֶּשֶׁם (זכריה י"ד, י"ז) שמנוקדת שם בקמץ. וכן וְיִשְׁבּוּ הָעֵבִים אַחַר הַגֶּשֶׁם (קהלת י"ב, ב') ובמלכים א' פרק י"ח בפסוקים מ"א ומ"ד.

וה"ה והטעם בכל מקום שהוא ענין בפני עצמו שדינו להיות כסוף פסוק שיש לנקדו בקמץ, וא"כ באמירת 'משיב הרוח ומוריד הגשם' כיון שהוא ענין בפני עצמו ואינו חשיב המשך עם 'מכלכל חיים' והראיה שזה ענין בפני עצמו שהרי אם שכח לומר 'משיב הרוח' ונזכר קודם החתימה מבואר בסימן ק"ד ס"ו שיאמר במקום שנזכר וכמבואר שם במ"ב ס"ק כ"ט שלא קבעו חכמים מקום בתוך הברכה אלא אמרו סתם מזכירין גבורות גשמים, ואם זה המשך עם 'מכלכל חיים' מה שייך לאמרו במקום שנזכר, אלא ודאי זהו ענין בפני עצמו, ומשכך יש לנקדו בקמץ משום דהוא כסוף פסוק.

ועיין בקובץ מבקשי תורה (חשוו תשס"ז) שהביאו מהגר"ש אלישיב זצ"ל שהורה לפרסם בשמו שהעיקר לומר מוריד הגשם בקמץ ושכן היה אומר סבו בעל הלשם.

והיחזיבו:

יש לעיין מדוע אנו אומרים 'ותן טל ומטר' עד יו"ט ראשון של פסח, לכאורה היה לנו להפסיק בר"ח ניסן, דהרי כל מה שאנו מתחילים לומר רק בז' חשוון הוא מפני העולי רגלים הגרים בנהר פרת שיספיקו להגיע לביתם וינצלו מהגשמים, שהוא כמהלך שבועיים מירושלים (וכתענית י), וא"כ היה לנו להפסיק לומר 'ותן טל ומטר' בר"ח ניסן שהוא הזמן שבהם עולי רגלים יוצאים מביתם לכיוון ירושלים, בכדי שלא יהיה להם גשם בדרכם לירושלים.

משנת הלךח

לקח טוב מפרשת השבוע

לקחי המבול והשלכותיהם על ימינו

בורא כל העולמים, נכנע לבוראנו ונשתעבד אליו, נתן ונתחנך ברוח זו ונזכה לישועה ורחמים).

העולם. המטרה לכופף את הגב הזקוף שהזדקף עוד ועוד לנוכח ההתפתחות הטכנולוגית העצומה. נסיק, איפוא, לפחות אנחנו את המסקנות המתבקשות. נכיר באפסותנו ונוכח

שם שמים מן העולם, והשחית כל בשר את דרכו על הארץ, והיה יצר מחשבות ליבם רק רע כל היום. וכאשר בעקבות זה החליט הקב"ה להענישם ולאבדם מן העולם, הוא יתברך עשה זאת כדי לתקן את העולם ולהחזיר אליו את האיזון הנכון בין הנפש לגוף. דהיינו החליש את הגופות לדרגת הנפש, לבל יהיה עוד עולם של ענקים. על זה נאמר "והנני משחיתם את הארץ", כלומר יחד עם הארץ, שגם הארץ עצמה תיחלש ותישחת.

כיצד קטיגור נעשה סניגור? שואל הגר"א שר זצ"ל בספרו "לקט שיחות מוסר". וכוונתו לשני פסוקים האחד בפרשת בראשית והשני בפרשת נח, המתייחסים אל היצר הרע, באופן שנראה סתירה גלויה. בסוף פרשת בראשית מתגלים הניצנים הראשונים של העונש הנורא הצפוי לכל יושבי תבל - המבול, וההסבר שניתן לכך שאין אפשרות לקיים את העולם במצב שהיה אז, הינו: "כי יצר לב האדם רק רע כל היום".

ומשמעות הדבר היא, שלפני כן היה כל הטבע שונה בזריעה ובצמיחה, והיו יולדים ולא קוברים (כמבואר במדרש רבה לד, יג). מעתה ואילך לא תהא שוב אשה יולדת בכל יום, כמו שהיה עד אז. משמעות הדבר היא שעיקר יצירת הוולד תהא חלושה יותר. ועוד. כל היקום השתנה, שכן לפני המבול היה מזג האוויר בכל ימות השנה כעונת האביב, ואילו מעתה ואילך "קור וחום קיץ וחורף לא ישבותו". גם שינוי האקלים, מביא חולשה על האדם ומזיק לבריאותו. מערכת השמים ומהלך השמש השתנו וגם כן יצרו שונה ממה שהיה עד המבול.

לעומת זאת בפרשת נח נשבע הקב"ה אחרי המבול שלא יביא עוד מבול לעולם, מכיון ש"יצר לב האדם רע מנעוריו", ולכן אין סיבה להאשים את האנושות ולומר נואש מבני אדם. נשאלת א"כ השאלה הכיצד הפך ענין היצר השוכן בלב האדם, מקיטרוג ללימוד סגוריה? לאחר התבוננות בפסוקים ניוכח שאחרי המבול התחדש המושג של "רע מנעוריו", דבר שלא היה לפני כן. וחדוש זה מלווה אותנו עד ימינו אנו ולכן חשוב שנכיר אותו, ואז נבין כיצד התאפשר על ידו לקיים את העולם.

מכל זה נתהווה עולם חדש, עולם של נערות ובחרות וגבורת השנים וזיקנה. וממילא נוצר עולם מחודש שבו השכל החלש יכול להתמודד עם הגוף שאיבד הרבה מעוצמתו, ונוצרה אפשרות של חינוך. כי מעתה ואילך שוב אין התינוק בן-יומו עומד ברשות עצמו, כמו לפני המבול. אלא הוא תלוי בהוריו ובמחנכיו, ויש בידם האפשרות להרגילו במנהגים טובים ולהכניסו לעול תורה, המשבר את כח היצר. כמו שאמרו חז"ל (קידושין י:): "בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין". ומאידך גיסא אם לא חינוכו למצוות וגדל ברשות ליבו, הרי הוא כשוגג. דבר נוסף שהתחדש: "זרע וקציר לא ישבותו", מעתה ואילך יהיה האדם טרוד ביגיעת דרך ארץ שמשכחת עוון (ראה אבות ב, ב).

כדי להבין זאת עלינו לנסות לצייר לנגד עינינו כיצד היה נראה העולם קודם המבול, וכיצד הוא נראה אחריו. (אולי נשכיל להבין על ידי זה, כיצד ניתן להגיע לתקופה של אחרי ה"קורונה"), לפני המבול היה העולם עולם של ענקים, כמבואר במדרש (בראשית רבה כו, טז). ענקים בגוף וענקים בהשגות רוחניות. שהרי אדם הראשון היה נביא לה', מורה ומחנך בניו בדרך טובה. וכן שת ואנוש אחריו, היו חשובים כמותו (כמ"ש הרמב"ן בראשית ו, ד עפ"י חז"ל). ומכיון שהיו ענקים בגוף ובשכל, ניצח שכלם הענק את יצרם הגופני והיה יצר ליבם רק טוב כל היום. והלכו בדרך שקיבלו מאבותיהם, לדעת את ה' ולהכירו, לאהבה אותו ולהתדבק בו. לעובדו ולהכנע לו, ולשעבד את הגוף כדי שילך אחרי השכל.

זהו תיקונו של עולם אשר חידש הקב"ה לאחר המבול, החליש את העולם ואת טבע האדם. יחד עם זה התחדשו ימי הנעורים ונוצרו אפשרויות להתחנך בדרך טובה. בזה הונחו יסודות ליצירת עם אשר יקבל תורה מן השמים, וילמד ויפיץ דעת ה' בעולם. לכן לא יהיה שוב צורך להביא מבול לעולם, ומובן היטב הנימוק לכך: "כי יצר לב האדם רע מנעוריו".

בדורו של אנוש, החלו בני אדם לעבוד עבודה זרה. (רמב"ם ריש הל' עבודה זרה), וירדה חולשה לעולם ונתמעטה קומתם (ראה ילקוט סוף פ' בראשית). יש תיאור בחז"ל על כך שהיו גיבורים כמקודם, והחולשה שירדה לעולם היתה חולשה נפשית והנמכת קומתם הרוחנית. ממילא גבר הגוף על כוחות הנפש, והאנושות החלה ללכת אחרי רצונם המגושם של בני האדם ולהתמכר לתאוות החמריות הבזוניות. (האם אין זה מזכיר את מצב העולם בימינו? ואולי גם בנו פגע "נגע" זה, אם כי במינן נמוך).

(לאור הדברים היקרים האלה, ניתן להעלות על הדעת אפשרות שהמגיפה שהתפשטה לאחרונה בכל רחבי העולם, נועדה להביא מצב של "שש גבהות האדם", לנוכח חוסר האונים שבו עומד

כל זה נמשך עד דורו של נח שבו נשתכח

מצור חזק
סאסי

משנת הש"ר
לקחי הפרשה במשנת
הרש"ר הירש

צו הטבע והאדם

שנים שנים באו אל נח אל התבה זכר ונקבה כאשר צוה אלקים את נח (בראשית ז ט).

א. יסוד גדול לימד הבורא את אבי האנושות נח, אדון העולם המצוהו להביא את בעלי החיים אל התיבה הוא גם אלוקי הטבע הדואג להביאם על מנת שיוכל נח ליישם את הוראתו.

לקיום הוראות של מי שאינו בעל הטבע ישנה הגבלה קריטית והיא מציאות הטבע, כל מקרי הטבע, הצפויים ושאין הם מגבלות עבורו ועלולים להפריע את קיום ציוויו.

לא כן אלוקי הטבע השולט ומשפיע עליו בכל רגע, הרי הוא מכניע ומכופף את הוראותיו לטבע על פי הוראותיו לאנושות וכשהוא מורה לאדם לאסוף את בעלי החיים, הוא מורה במקביל גם לבעלי החיים להיאסף אליו למען יוכל לקיים את חלקו בצו הבורא.

ב. כאשר ציווה הבורא את אוכלי המן שלא ללקוט בשבת, ציווה גם את הטבע שלא יעניק ממנו בשבת, וכאשר ציווה את האדם ללקוט כפליים בשישי, הורה גם לשינוי הטבע שלא יבאש וירום תולעים, השמיעה לצו האדם משפיעה גם על צו הטבע.

ג. לדורות ילמדנו, כאשר ציווה הבורא את האדם לא לגנוב ציווה גם את הטבע שלא להצליח את חלק הגונב, ולהיפך ציווה אותו להצליח את חלק הנזהר בממונו, אף שלמראית עין בעולם ההעלם וההסתר הגניבה מוכרחת לקיומו. ה' הוא האלוקים, המצווה את האדם לתפקידו הוא המפעיל את תפקידי הטבע.

ד. וכה משורר נעים זמירות ישראל לקל המצווה לאדם ולטבע: השולח אמרתו ארץ עד מהרה ירוץ דברו. הנותן שלג כצמר כפור כאפר יפזר. משליך קרחו כפתים לפני קרתו מי יעמוד. ישלח דברו וימסם ישב רוחו יזלו מים. מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל (תהילים קמז טו-טז). הוא הוא האלוקים המשפיע מטובו על האדמה מתוך הכרח, נותן לה את טובו כשהיא סבילה ולא בוחרת, הוא המשפיע את חוקיו ומשפטיו על ישראל שייחנה מטובה מתוך הכרה ובחירה בציוויו.

משנת המעשה

מעשים חזקים

גג יצוק באמונת חכמים

לפני כשבוע וחצי בכ"ו תשרי תשפ"א חל יום השנה של ר' עובדיא דרייב ז"ל. לנפטר נ"ע היו מעלות רבות אשר בקרב בני דורנו הן נעשו נדירות עד בלתי מצויות. אחת ממעלותיו הרבות הייתה אמונת חכמים תמימה. לפניכם מעשה שארע עוד בחיי חיותו של מורנו הרב זצ"ל רבי אליהו אליעזר משקובסקי. בה מומחשת לנו 'אמונת חכמים' בטהרתה. תודות למשפחת דרייב על מסירת הסיפור.

כשביטו של אחד מאחיו של ר' עובדיא דרייב ז"ל היה זקוק להרחבה משמעותית, התגייס ר' עובדיא למענו ובנה בעבורו את ביתו, מעבר לשעות העבודה שלו ב'סולל בונה' - בשעות אחה"צ, ועל חשבון שעות הפנאי שלו, כשהוא עושה את זה לשם חסד. ר' עובדיא שעבד בצעירותו ב'סולל בונה' (עד פציעתו הקשה בשנת ה'תשכ"ה) הביא ממקצועו ידע רב בבנייה והמסתעף מכך.

הבנייה התקדמה בקצב משיע רצון, ולסיום השלד נותרה יציקת הגג. לשם כך התארגן ר' עובדיא עם פועלים, ומכיוון שעם סיום היציקה אין צורך בפועלים, שכר אותם ר' עובדיא לפי שעות, כך שעם סיום היציקה הפועלים מסיימים את עבודתם לאותו היום.

משאית הבטון בנפח של 5 קוב הופיעה מוקדם בבוקר יחד עם הפועלים, התבניות מוכנות, ומה שמפריד בין משאית הבטון לאתר הבנייה הייתה עלייה תלולה מרח' משמעותי. המשאית החלה בעלייתה אך לשווא, הדבר לא עלה בידה, למרות נסיונות חוזרים ונשנים. ר' עובדיא חשב, שמה כובדה של המשאית בעוכריה, ואולי משאית בטון בעלת 2.5 קוב כן תצליח בעלייתה. כעת היה עליו לשכנע את בעל החברה לשלוח לו משאית שכזו, לאחר שיכנועו רבים נתרצה בעל החברה לשלוח לו משאית קטנה יותר.

ובינתיים הפועלים 'חוגגים', השעות נוקפות והם בבטלה גמורה ויש גם מי שישלם להם על הבטלה הזאת. השעות שעברו היו יכולות להיות 'כפרת עוונות' לו המשאית הקטנה שהגיעה זה עתה הייתה עולה את העלייה התלולה, אך

>>> המשך מעמ' א'

לרדותה קודם שיבא לידי חיוב חטאת או לא כו' למאן התיירו לאחר וכי אומרין לו לאדם חטא כדי שיזכה חברך אנמם בתוס' שם שאל סתירה שכופין את האדון לשחרר חצי עבד וחצי בן חורין אפי' שגובר על איסור שלעולם בהם תעבדו וכי אומרין לאדם חטא בשביל שיזכה חברך ותוס' תירצו ב' תירוצים א'

שוד ושבר, גם משאית זו לא ההינה לעלות את המשוכה. בשלב זה מרים ר' עובדיא ידיים, הוא מבין שיש כאן משהו לא מוסבר, דבר שרק מן שמיא יכול לבוא על פתרונו. עם מי מתייעצים בנושאים שכגון אלו? עם 'הרב', הלא הוא הרב אליהו אליעזר מישקובסקי זצ"ל, ששהה באותו הזמן בישיבה.

שם ר' עובדיא את פעמיו לכיוון הישיבה שהייתה באותו העת כמרוקחה, מה קרה? שיעור כללי, ריתחא דאורייתא, הרב זצ"ל מטיל שאלה קשה לחלל האוויר, ובני הישיבה מנסים לתרץ, אך קושיא נוספת פורכת את ניסיונותיהם, והנה יסוד של מורו ורבו ר"ש שקאפ, ו... ר' עובדיא נכנס לאולם הישיבה כשהוא לבוש בבגדי עבודה - מול עיניהם המשתאות של בני הישיבה, ופונה לכיוון הרב.

מה לך ר' עובדיא? שואל הרב זצ"ל בנעימות כשהוא עוצר את השיעור. במילים קצרות מתאר לו ר' עובדיא את אשר קרהו ושכבר מספר שעות מנסה הוא לעלות את משאיות הבטון אך לשווא, והפטיר בקול: "אני מעביר את האחריות לרב שיטפל בעניין".... כך חד וחלק. ובמילים אלו עזב ר' עובדיא את היכל הישיבה, והותיר לרב את הטיפול בעניין מול דרי מעלה.

ב צ ע ד י ם
מצוה רבה וב' שבשבת מדובר פשע שהדביק פת לתנור סמוך לחשיכה אבל הכי שלא פשע מדי שרי למיעבד איסורא זוטא כי היכי דלא ליעביד חבריה איסורא רבה.

בב"י בסוף סימן שו' פסק כהתוס' ולכן כתב שמחלין שבת להציל משהו משמד כיון שהיו מצוה רבה שאין לך מצוה רבה מזו וגם לתירוץ של תוס' השני הרי פה היא לא פשעה הרי הוציאה אותה בחזקה מביתה וכתב שלא רק מותר לחלל עליה השבת אלא אפי' מצוה נמי איכא, וכן פסק בש"ע בס"י שו סעיף יד' ותמיד נוראות נפלאיתי אם זה באמת דין של פיקוח נפש למה לא כתבו הש"ע בס"י שכח ביחד עם כל הלכות פיקוח נפש? (ובאמת הדרכי משה כותב מפורש שהיה ראוי למקומו יהיה בס"י שכח"ע"ש)

מעודדים פסע ר' עובדיא את הדרך חזרה לאתר הבנייה, הכל נראה היה כבתחילה, המשאית בתחתית העלייה, הפועלים עצלים, ובעל הבית כבר לא דואג, כי 'הרב' כבר 'אחראי' לכן. ואז פונה ר' עובדיא לנהג המשאית ומורה לו, סע! מה 'סע'? הרי ניסינו אין ספור פעמים, עם קרשים בלי קרשים, המשאית מתחפרת בתוך עצמה, חשבת שאתה הולך להביא ציוד מיוחד, מדוע שעכשיו המשאית כן תעלה! תוהה בעל המשאית. סע ידידי, הכל מסודר, אומר לו ר' עובדיא, ומזרז אותו בעבודתו, בעל המשאית שב למקומו, מתניע, והופ... המשאית הקטנה כבר בראש העלייה. בעודו משתאה, ההצליח ה' דרכו, פנה ר' עובדיא לנהג המשאית הגדולה בעלת 5 קוב, 'כעת תורך לעלות'... ואכן אף המשאית הגדולה עלתה ראש העלייה...

כל העובדים והנהגים לא הבינו מה עשה ר' עובדיא באותו הזמן
בגמ' ביומא פה : מצינו כמה מקורות במקור שפיקוח נפש דוחה שבת, רשב"מ ושמו רבני ישראל את השבת חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה שמואל ושמתם את חוקתי כו' אשר יעשה אתם האדם וחי בהם וחי בהם ולא שימות בהם.

למעשה נפק"מ רבות נאמרו בין הטעמים האם מחללין שבת על חיי עובר מצד וחי בהם אסור, שאינו בכלל נפש, ומצד מוטב מחללין, כי א"כ ישמור הרבה שבתות (רמב"ן תורת אדם ענין הסכנה אות ד' ב'). האם מותר לחלל שבת על חילוני שלא ישמור שבת אם מדין וחי בהם מותר שהרי גם לו נפש ישראלית ואם מצד מוטב אסור כיון שלא ישמור אח"כ שבתות הרבה (בב"ה"ל שמואל לראותו ד"ה אלא לפי שעה בס' שכ"ט פסק נחרצות שמצילין נפש יהודי ואף אם לא ישמור שבתות הרבה)

וכמוכן שנפק"מ לנידון דידן האם מותר לחלל שבת כדי להציל משמד, מצד וחי בהם א"א אמנם מצד מוטב פשיטא שאפשר, ובאמת בספר נחלת שבעה כתב בס' פג שפשוט לו שמותר לחלל שבת

שהלך, אך ר' עובדיא ידע את כל אשר נעשה, ובאותו היום נוצק הגג באמונת חכמים לזהות.

אלונא דפולפולא

פילפולי דאורייתא לעורר לב הלומדים

להציל משמד מדין שמוטב שיחלל שבת אחד שישמור שבתות הרבה ע"ש לשונו זהה וכתב כ"ש הוא להציל נפשו מני שחת ממיתה נצחית.

ונראה שהב"י למד שעיקר ההיתר של חילול שבת הוא מצד וחי בהם ובזה עוסק ס' שכ"ח בהל' פיקוח נפש שדוחה שבת מדין וחי בהם, משא"כ מה שפסק שמותר לחלל שבת להציל משמד אין זה הדין של הצלת נפשות ופיקוח נפש ורק דין אחר לגמרי של מוטב שתעשה עברה קטנה כדי שחברך לא יעשה עברה גדולה ולכן כתבה בדווקא בס' שו' ולא בס' שכ"ח.

לסיכום: יש מח' אם יש היתר של פיקוח נפש בהצלה רוחנית או רק דין של חטא בשביל שיזכה חברך, ולפי הב"י (וכן כתב המג"א בס' רנ"ד ס"ק כ"א) כל מה שמותר לחלל שבת זה דוקא בשוגג אבל אם הבת - בן הלכו ברצונם בפשיעה להשתמד אסור כיון שכל ההיתר לעשות עבירה קטנה כפי שכתב תוס' היה דווקא אם לא פשעו, אמנם אם הטעם זה בגלל פיקוח נפש ומטעם מוטב א"כ גם עם פשע בכ"ז יהיה מותר להצילו וכן פסק הנחלת שבעה בס"י פג שגם שבנו שם הלך מרצונו להשתמד לדת ישמעאל מותר לנסוע בשבת לנסות להחזירו.

וכן פשוט עד כמה שיש דין פיקוח נפש רוחני ודאי שהוא קודם לפיקוח נפש שהרי ע"ז נאמר פגש דב שכול באיש ואל כסיל באולתו (משלי י"ב) והטעם שאף שהדוב יהרוג אותך זה רק חיי שעה משא"כ עם תגוש עם הכסיל הוא יקלקל אותך ותפסיד חיי נצח וכפי שכתה הנחלת שבעה.

וזכנו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה

מוקד שבת ברכסים לשירותכם - מרפאת סביון רח' סביון 40
שעות פעילות: ליל שבת: 18:00-20:00 | יום שבת: 08:00-12:00 | טל. 04-664-1025

